

UDRUGA OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH
GOSPODARSTAVA HRVATSKE – ŽIVOT

Association of Croatian family farms - LIFE

Kamenjača 5, 34340 Kutjevo, Hrvatska (Croatia)

tel/fax; + 385(0)34 255559; GSM +385(0)99 242 1111, E-mail:zivotudruga@gmail.com

*Kutjevo, 23. veljače 2016.
(e-mail)*

DUKATOVO SNIŽENJE OTKUPNIH CIJENA – ZVONO ZA UZBUNU!

Veliki nerazmjer između tržišne moći otkuplivača i proizvođača nigdje u Zapadnoj Europi nije tako velik kao u Hrvatskoj i tim je važnije da se Vlada RH i Ministarstvo poljoprivrede vrlo brzo i energično, za početak, angažiraju u obvezatnoj provedbi europske uredbe o mliječnom paketu.

Najveći otkuplivač mlijeka u Hrvatskoj Dukat, u vlasništvu najvećeg mljekarskog diva na svijetu, francuskog Lactalisa, ovih je dana snizio svoje otkupne cijene od 8-10%, a u zadnjih pola godine i do 20%. Hrvatskoj proizvodnji mlijeka, koja se već dugo nalazi u slobodnom padu privremeno zaustavljenom prošle godine, zadan je time težak udarac. Da stvar bude još gora, dogodilo se to baš u najosjetljivijem razdoblju godine, prije proljetne sjetve kad je seljaku potrebna svaka lipa da bi pokrio velike sezonske izdatke.

I u francuskom mliječnom sektoru vlada kriza. No francuska vlada već barem pola godine pokušava energično nagnati cijeli mliječni lanac da digne cijene mlijeka u distribuciji i povećani utržak neokrnjeno prenese – na proizvođače! Snižanja hrvatskih otkupnih cijena dramatično su pokazala nered i svojevolutu koja vlada u hrvatskom mliječnom sektoru nakon što su Ministarstvom poljoprivrede dugo iz pozadine upravljali veliki interesi.

Europska unija je prije više od dvije godine ozakonila **mliječni paket** kojim se države članice obvezuju da u sektoru mlijeka i mliječnih preradevina olakšaju stvaranje **proizvođačkih organizacija** (PO). Time se omogućuje (malim i srednjim) proizvođačima da ravnopravnije pregovaraju s velikim otkuplivačima o cijenama i ostalim uvjetima preuzimanja tog proizvoda dnevne potrošnje. Na žalost Hrvatsko ministarstvo poljoprivrede ne samo da nije pomoglo već je uvelike odmagalo u stvaranju PO i u obvezatnoj primjeni mliječnog paketa. Nakon dvogodišnjeg razdoblja u kome je postojeće pojedinačne ugovore trebalo početi energično zamijenjivati s ugovorima dogovorenima s PO, Ministarstvo se ograničilo da na svom portalu **podsjeti** na zakonsku obvezu da se to dogodi.

Kruta stvarnost je, međutim, da se veliki otkuplivači mlijeka svim sredstvima, ponekad i onim izrazito nedozvoljenima, protive promjeni dosadašnjeg stanja u kome su oni gotovo doslovce gospodari života i smrti obiteljskih gospodarstava koje se bave proizvodnjom mlijeka. To sada rade u direktnom sukobu s europskom uredbom. Riječ je o nekolicini tvrtki, točnije Dukat, Vindija, Megle, Belje koje kontroliraju gotovo 70% tržišta i koje čine otkuplivački tzv oligopson. U njemu je Dukat najveći član, s preko 35% ukupnog otkupa. Zabilježeni su slučajevi prijatnji proizvođačima da će, u slučaju da se priključe PO kako to EU-uredba/zakon predviđa i traži, dominantno poduzeće prestati preuzimati mlijeko što proizvođača gotovo doslovce stavlja na ulicu.

Uvid u ugovore koje proizvođači moraju sklopiti s Dukatom svjedoče da se proizvođači nalaze u gotovo feudalnom odnosu posvemašnje ovisnosti o otkuplivaču. U ugovoru koji je predviđen EU-uredbom cijena je prva i najvažnija točka koja se mora ugovoriti i koja mora zadovoljiti niz definiranih kriterija pravednosti. U ugovorima s Dukatom cijena je naprotiv sitni detalj o kome poduzeće jednostrano odlučuje i koga propisuje preko svog cjenika kako mu se sviđa! Ugovori se ograničavaju na količine koje se proizvođač obvezuje isporučiti i na osjetne kazne ako to ne uspije učiniti. Jedini prihvatljiv razlog smanjenja jest veterinarska zabrana ili (nedefinirana) viša sila!

UDRUGA OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA HRVATSKE – ŽIVOT

Association of Croatian family farms - LIFE

Kamenjača 5, 34340 Kutjevo, Hrvatska (Croatia)

tel/fax; + 385(0)34 255559; GSM +385(0)99 242 1111, E-mail:zivotudruga@gmail.com

No to je samo početna razlika. Dukat koristi svoju dominantnu poziciju i da bi si osigurao posvemašnje kontrolu poslovanja. Ugovorom s proizvođačima se dovodi u poziciju da si najprije pridrži sva prava i da ih zatim načinom poslovanja i zadrži. Dugoročni ugovor u kome dakle nije specificirana cijena sadrži npr. teške materijalne kazne za proizvođača koji ne uspije isporučiti dogovorene količine mlijeka bez obzira na kretanja cijena ulaznih troškova i drugih uvjeta.

No kada je riječ o ispunjavanju vlastitih obveza prema proizvođaču Dukat je široke ruke prema samome sebi. Model isplate za mlijeko, koje je uz kruh najtipičniji proizvod dnevne potrošnje, sadašnji ugovori predviđaju da će proizvođač dobiti svoj novac u prosječnom roku od 45 dana ali se taj rok može produljiti za dodatnih 30 dana bez ikakve posljedice za otkupljiivača. Proizvođač može zaračunati zatezne kamate tek nakon, u prosjeku, 75 dana a zbog neplaćanja isporučenog mlijeka otkazati ugovor tek nakon 135 dana. Ukratko, Dukat bi dakle pri doslovnoj primjeni ugovora mogao ugovorno prisiliti proizvođača da mu isporučuje mlijeko 4 i pola mjeseci bez isplaćene lipe! Srećom je Dukat barem do sada uglavnom poštivao svoje platne obveze i u tom pogledu se pozitivno razlikuje od nekih drugih domaćih otkupljiivača koji rješavaju probleme besparice prisiljavajući proizvođače da ih prisilno kreditiraju.

Čest je slučaj da otkupljiivači, uključujući Dukat, izrabljuju zastrašujuću nelikvidnost hrvatskog sela na druge načine pa im npr. nude kreditiranje repromaterijala po cijenama i uvjetima koji su u konačnici 10 do 15% skuplji od onih koje bi obiteljska gospodarstva mogla ostvariti preko svoje proizvođačke organizacije. Tržišna moć otkupljiivača koristi se i tako da se proizvođačima vrlo često ne ostavljaju npr. paralelni uzorci mlijeka za analizu koji bi im mogli poslužiti kao referentni materijal ako dođe do spora o kakvoći, proizvođač mora plaćati velike penale ako prelazi drugoj mljekari, uhodan je sustav u kome proizvođač, suprotno ugovoru, ne isporučuje račun mljekari pa u slučaju spora često ne može potkrijepiti svoju tražbinu itd.

Tržišna dominacija velikih otkupljiivača koristi se u krajnjoj liniji da se hrvatskom selu nametne kooperantski model upravo onoga tipa koji je vladao u komunističko doba: Cilj je dovesti seljaka u položaj da prestane funkcionirati kao tržišni čimbenik odnosno da ga se dovede u situaciju da to prestane biti. Namijenjena mu je uloga unajmljene radne snage u proizvodnji nečega i na način što se određuje negdje drugdje pa se širi model po kome se uloga seljaka svodi čovjeka unajmljenoga da životinje timari i muze.

Kada se na taj način **jakost velikih kompanija projicira na ruralni prostor** njime zavlada jedna posve druga logika od one koja mora biti okosnica strateških nastojanja nacije, ali i načela EU ZPP (Zajedničke poljoprivredne politike). Svjedoci smo slučajeva da, u situaciji u kojoj zemlja uvozi pola hrvatskih potreba mlijeka, veliki otkupljiivači ponegdje otkazuju svoje usluge malim proizvođačima jer im se ne uklapaju u optimiziranje njihovih otkupnih mreža. I taj primjer pokazuje koliko je važno udružiti i organizirati proizvođače kako bi u skupnom nastupu mogli pokazati snagu svoje lokalne zajednice.

Očekujući potpuno razumijevanje situacije i nudeći iskustva ka rješenju, iz Udruge OPGH Život se obraćamo najvišim autoritetima države i javnosti upozoravajući pri tome na višegodišnju nefunkcionalnost čitavog sustava (mliječnog sektora u Hrvatskoj i snažnih tržišnih poremećaja koje se ne rješava. Rezultat je već katastrofalan).

- 1) gđa. *Kolinda Grabar-Kitarović*, predsjednica države
- 2) gosp. *Tihomir Orešković*, predsjednik vlade
- 3) gosp. *Tomislav Karamarko*, prvi potpredsjednik vlade
- 4) gosp. *Božo Petrov*, potpredsjednik vlade
- 5) gosp. *Davor Romić*, ministar poljoprivrede
- 6) gosp. *Branko Hrg*, predsjednik saborskog odbora za poljoprivredu
- 7) Članovi Udruge OPGH Život
- 8) Mediji

